

POPOTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovoljivo pošiljati (frankirani) vredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa opravištvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrate, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina. O šolskem zdravstvu. — A. M. Slomšek. — O rabi navorja. — Logika. — Društvena poročila. — Dopisi. — Razne stvari. —

O šolskem zdravstvu.

(Piše Hinko Podkrajšek.)

Nauk o šolskem zdravstvu, ali o šolske higijeni obsega vse one predpise, po katerih se je treba ravnati, da se ohrani zdravje otrok, kateri obiskujejo šolo. Ker pa v šoli delujemo izključno le mi učitelji, sveta nam je dolžnost, da po svojih močeh zabranjujemo boleznim pot v šolo; kajti le v tem smislu si smemo tolmačiti pojem šolskega zdravstva; boleznim ozdravljati ni naš poklic!

Z veseljem moram zabeležiti, da se je v najnovejšem času na tem polju prav veliko storilo. Pri nakupovanju učil in učnih pripomočkov zahteva se le najboljše, pri zidanju novih šolskih poslopij pa se jemljejo v prvej vrsti zdravstveni obziri v poštev. Zabeležiti moram pa tudi, da si ljudski učitelji jako prizadevajo, bodočej generaciji koristiti s tem, da jej čuvajo ljubo zdravje.

Od postavnih določeb, po katerih smo zavezani skrbeti za šolsko higijeno, omeniti hočem tu le dveh ukazov. Prvi je ukaz ministersva za uk in bogočastje od 9. junija 1873, št. 4816, s katerim se določuje, kako se imajo opravljati šolska poslopja na javnih ljudskih šolah in kako se ima skrbeti za zdravje po teh šolah, a drugi je ukaz ministerstva za uk in bogočastje od 10. aprila 1883, št. 21063 v zadevi šolske higijene na ljudskih šolah.

Prvi ukaz peča se v prvem svojem delu večinoma le z navodom, kako šole graditi in govori v drugem oddelku o naredbah, katerih se ima učitelj v izglednih, vsem zahtevam modernega šolskega zdravstva zadostujočih šolah držati. Drugi ukaz, ki je tako rekoč v dopolnilo prvemu, govori o dolžnostih učitelja napram šolske higijeni.

Gola rešnica je, da treba telesnemu razvoju naše šolske mladeži lepih šolskih prostorov, posebne važnosti bi torej bilo govoriti o uredbi naših šolskih poslopij v šolsko-zdravstvenem obziru. Ker pa sploh primanjkuje vzglednih šolskih poslopij v tem obziru in ker so nam jih zlasti na Kranjskem sploh še ni tako kmalo nadejati, bilo bi to delo pač prazno, kajti ako je v Avstriji določeno za vsacega učenca po 0.6 m² površine in pa po 3.8—4.5 m³ prostora trebalo bi pred vsem podreti skoró vsa šolska poslopja do tal in še-le, kadar

bi na teh razvalinah vzrastla nova, v duhu postavodajalčevem, sozidana in vrejena poslopje, takrat še-le bi se dalo vspešno govoriti o šolskej higijeni.

Nalog moj, natančneje govoriti o šolskem zdravstvu. bil bi končan s tem, da prepustimo šolskim oblastvom skrb, sezidati nam vzorna šolska poslopja, ki bodo polna lepih učil in učnih pripomočkov, seveda zopet takih, ki ne bodo niti najmanj spodtikljiva za obstoječe zdravstvene naredbe.

Toda, temu ne more biti tako! Sveta dolžnost je nam vsim, da našemu ubožanemu kmetu za majhne troške kolikor mogoče dobrega damo in storimo, skrbeti moramo, da se privadi naš priprosti seljak o šoli misliti, da je neobhodno potrebna, jako koristna, ne pa da govori o njej le slabo, in to le zaradi tega, ker mu prizadeva toliko troškov. — Bodi mi toraj dovoljeno, četsitim gospodom sotrudnikom v ta namen navesti nekoliko podrobnosti, katere sem si pridobil, bodi-si v svojej večletnej praksi, bodi-si po knjigah, pišočih o tem predmetu.

Svetloba in zrak sta faktorja, brez katerih si animaličnega življenja niti misliti ne moremo. Rastline brez zraka in svetlobe orumené in v kratkem času poginejo. Tuberkuloza in druge bolezni se pojavljajo pri ljudeh, ki žive v slabem zraku.

Kakšen pa je zrak v naših šolskih sobah? Odgovor na to se pač glasi, da je slab z opomnjo, da se v najnovjšem času veliko dela v zboljšanje njegovo. Produkti človeškega menjavanja snovi (Stoffwechsel) kužijo zrak. Različni pa so te produkti po kakovosti in kolikosti. Ogljenčeve kisline in vodene soppare nareja se prav mnogo, a škodljive te plinjave same na sebi niso. Organične snovi, katerih se pa veliko manj nareja, so pa jako škodljive. Da se slednje v šolah nahajajo, dokazuje nam prav priprost poskus. Naberite mokroto, katera se po zimi v mokrih šolskih sobah po oknih nahaja, v poseben lonček in pustite jo nekaj časa stati. Kmalo bo začela gnjiti, v dokaz, da je bila polna organskih snovi, katere izvirajo od človeka.

Ogljenčeva kislina, kot obstoječi del zraka, gotovo ne more biti škodljiva, dokler ne preseza naravne kvantitete. Svež atmosferični vzduh ima v 10000 prostornih delih 3 prostorne dele ogljenčeve kisline, a z dihanjem pokvarjeni zrak uže 5% torej 165krat več. Po teh številih sestavilo se je merilo in reklo, da dela 1⁰⁰/₀₀ ogljenčeve kisline mejo med dobrim in slabim zrakom.

Koliko se pa nahaja ogljenčeve kisline v naših šolskih sobah, naj blagovoljni čitatelji iz sledečega povzamejo: V sobi, katera meri 251·61 m³ in sedi v njej 67 učencev znašala je množica ogljenčeve kisline

ob 8. uri zjutraj pred začetkom pouka	2·48 ⁰⁰ / ₀₀
„ 9. „ „	4·80 ⁰⁰ / ₀₀
„ 11. „ „	8·11 ⁰⁰ / ₀₀
„ 2. „ popoldne	5·52 ⁰⁰ / ₀₀
„ 4. „ „	9·36 ⁰⁰ / ₀₀

Razvidno je torej, da zrak niti pred početkom poučevanja dober ni bil, in bi ga komaj dobrega imenovati mogli, ko bi vzeli množico ogljenčeve kisline z 2⁰⁰/₀₀. Nadaljni računi so pokazali, da, ako bi v tej sobi ne hoteli več kakor 2⁰⁰/₀₀ ogljenčeve kisline, bi ne smelo več ko 12 učencev — torej petkrat manj

— v šoli biti, ali pa bi morala soba meriti 1310 m³, to je šestkrat večja bi morala biti. — Ker pa šolskih sob ne moremo po poljubnosti zvečevati, ostane nam za zboljšavanje zraka le jeden pot in ta je ventilacija.

Ventilacija je lahko dvojna: naravna ali pa umetna. Za šolo rabi nam veliko bolj poslednja. V to svrho odpiramo lahko okna; tudi gorkota od peči nam po zimi služi v to, da v sobo dobivamo svežega zraka. — Okolu peči napraviti je treba plašč tako, da je zrak med plaščem in pečjo v zvezi z zunanjim zrakom. Mrzli zrak se zgreje pri peči in se vzdigne kvišku; pokvarjeni zrak pa naj odhaja pri tleh iz sobe. — Sploh pa je treba skrbeti, da se šolski prostori pred poukom dobro prezračijo s tem, da se odpro okna in vrata. Poleg tega umetnega prezračevanja je pa tudi naravno prezračevanje za šolo in dom velike važnosti. — Omeniti hočemo tu tri načine umetne ventilacije. Vnanji zrak dohaja v sobo skozi okna in vrata tudi takrat, ako se še tako dobro zapirajo. Še vse v večjej meri godi se to pri suhih stenah. Vsled luknjičavosti sten je zračna menjava prav velika in postaja tem večja, čim večji je razloček topline med znotraj in zunaj. Poleg difuzije plinjav vpliva tu še prav posebno močno diferenca toplote. Če pa je temperatura zunaj in pa znotraj enako velika, preneha izravnavanje topline in vrši se le še pronikavanje plinjav, ki pa je tako malostna, da ne more več uplivati na zrak v sobi. V sobi imamo takrat pokvarjen slabodišeč zrak. Vlažne stene so za zrak neprehodne, ker so njihovi preboji z vodo zaliti; zato so na novo zidana in sploh vlažna poslopja jako nezdrava. Primanjkuje jim pglavitni del naravne ventilacije. Tudi zakurjena peč dobro pospešuje naravno ventilacijo, a to le v slučaju, ako jo od znotraj kurimo. Slabi zrak iz sobe tiši v zakurjeno peč in gre po cevah v dimnik, svež zrak pa prihaja v sobo. Po dobro zakurjenej peči gre toliko slabega zraka iz sobe, da vsako uro po najmanj 70—90 m³ svežega zraka v sobo pride.

Glede kurjave bodi omenjeno, da toplina ne sme presegati 15° R., a tudi pod 13° R. ne sme pasti. Ako je v šolski sobi manj kakor 13° R., treba je kuriti ne glede na letni čas.

Tudi za povoljno razsvetljavo je treba učitelju skrbeti. Šolske sobe ne smejo biti razsvetljene od spredaj, ali pa od desne. Učitelju bodi skrb, da svetloba ne pada naravnost v sobo, tudi močno odsevajoča svetloba ni dobra za oči. Sploh pa naj ploskovna mera vsih okenj, po katerih dohaja svetloba y sobo, znaša $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{6}$ ploskovne mere sobinih tal. (Dalje sledi.)

— 3026 —

Anton Martin Slomšek,

pedagog, domo- in rodoljub slovenski.

Spisal Franjo Jamšek.

(Dalje.)

27. Pač dobro delo stori, kdor razumnega, pobožnega mladenča v šolo spravi in mu po svoji moči izšolati se pomore. Mladenčem, ki so za to, v duhovski stan pomagati, je boljše dobro delo, kakor nove cerkve zidati, posebno

tam, kjer jih potreba ni. K čemu nam bodo lepe cerkve, ako mašnikov pobožnih ne bo, kakor se nam kaže?

28. Rokodelstvo je zlata ruda in stariši močno grešijo, kateri otroke le v višo službo tiščijo, za koje nimajo ne glave ne sreca. Pa tudi ni prav, ako roditelji svojega sina v šolo ne dajo in mu ne pomagajo v stan, kojega mu je Bog odločil. Srečen je, kdor si stan izvoli, v katerega ga Bog kliče, ter mu lastnosti in pa stanovitno veselje zanj da.

29. Tako je prav, da si mladenec stan izvoli, v katerem po svoji pripravi lahko več dobrega stori ter ne sega po stanu, v katerem misli brez truda bolj mastno živeti.

30. V mnogih šolah učenci in učenke toliko gladko pojó, da jih je poslušati veselje; imajo gladko grlo kot orglje, in pa žlahno, pobožno sree. Kakor hitro odrastejo, se deró kakor divja zverina po noči, ali pa pivkajo, kakor črviva pišala. Od kodi je to? *Modri možje pričajo, da ste žganjopija in pa tobakaja vsega tega krive. Žganje in pa tobak pokvarita naši mladini glavo, srce in glas, dušo in telo, okadita mu, poblatita srce z grešnimi strastmi ter podereta, kar šola dobrega naredi.*

31. Oholite se s šolami kolikor radi, obrekujte stare, hvalite nove, postavite jih, kar premorete, priganjajte učitelje, poskušajte učence: boljših ljudi izpodredili ne bode, dokler dvojna uima: žganje in tobak, človeški rod gnjusi. Dokler mati hčerko po žganje pošilja, in ji kruh vanj pomakati dá, dokler oče sinu fajfo dovoli in mu celó tobaka napravi (nabaše), tako dolgo raste slab, črviv zarod betežnikov in pa hudodelecev. *Mladenča, ki očetu denar vzame in za tobak izda — hčero, ki rada žganje ima, nobena šola popravila ne bo. Bog pomagaj!*

32. Sreča tvoja še ni to, česar se dobrega naučiš, marveč to, kar dobrega storiš; bodi torej ne le vrl šolec, ampak tudi priden kristjan in pošten državljan: to bo tvoja prava sreča, časna in večna.

Šolsko poslopje.

33. Pač je žalostno toliko imenitnih srenj po svetu srečati, kder kmetje svoji živini hleve zidajo, kakor graščine, svoji deci pa ne postavijo potrebne šole, da se mora v kaki temni, tesni čumnati najpotrebnejših reči učiti. Vsak za se si postavljajo vrle hiše, kakor gradiče, za celo župnijo mora pa dimnica dobra biti. Tako se srenji godi, katera prave glave nima; vsak na-se vleče in za se skrbi, za občino pa nobeden ter ne pomisli, da je vsem grdo, ako pri župniji čedne cerkve in lične šole ni. „*Lepa cerkev in prostorna šola sta cele duhovnije čast in hvala, pa tudi hasen.*“

IV. Slomšek o učiteljih.

1. „*Zlati nauk več velja, kakor zlat denar. Pa še več so učitelji vredni, ki za izgojenje mladine skrbijo; zakaj, ni dovolj, otroka le podučiti, treba je še bolj ga hudega odvajati in k dobremu privajati. Mlada privada je stara podkev, ki je človek lahko ne izgubi.*

2. *Blagor mladenču (dijaku), ako modre učitelje in ravnatelje prave najde, kateri so mili očetje, ne robati strahonetje dijakov, ki so hudi, pa dobri tudi, vse po modrosti o pravem času tako, da jih mladina spoštuje, ne pa, da se jih boji.*

3. *Učitelj, ki svoje šolce po trinoško strahuje, je toči podoben, ki mlado setev pobije; njegova setev dobrega sadu ne prirodi. Učitelj, ki svoje šolce mehkuži, ter jim vse povolji pušča, je mlačnemu jugu podoben, ki drago cvetje posmodi, da žlahnega sadja ne da. Njegovi učenci bodo rahli in puhli možje, za nobeno težavno službo sposobni. Učitelj, kateri vé svojo mladino za potrebno vednost in krepost oživljati, ji pa tudi moško vedenje in stanovitnost preskrbeti, tak učitelj je vreden sto centov zlata; jedna njegovih besed dijaku več zda, kakor drugih cela pridiga. Tako dušni oče vzbuja v svojih šolcih visoke misli in blage občute, kaže izvrstnim glavam polje slavnega dejanja; in če je žive vere mož, in z lučjo sv. vere učencem v prihodnjost sveti, jih prav lahko z nekoliko besedami za časnost in večnost oskrbi; vse svoje žive dni ga bodo hvalili.*

4. *So vozniki, kateri svojo ubogo živino, — učeniki, ki šolsko mladino preženó, in ravno potem slabo vozijo. Tudi konj, ki se prehitro v breg zaleti, opeša; taka se rada učencu godi, ki bi rad vse ob enem znal.*

5. *Mladenču drugi stariši so njegovi učitelji, in blagor mu, kdor dobrim modrim učenikom v roke pride. Oče in mati izredita človeka izučita kristjana; moža po volji božji, osrečitelja narodov storijo mladine voditelji, ako so mladenčem prava luč, katera sveti in ogreva, ne pa močvirna svetila posvetnih zmot in zapeljivih čar časnega duha.*

6. *Pravijo, da je velika umetnost otroke dobro in prav krščanskega nauka učiti. Jaz pa pravim, da pri otrokih ometena umetnost najmanj velja. Otroško nedolžno srce imeti in otroke po Kristusovo ljubiti in za nje skrbeti — to velja. „Ako ne bote“, pravi Jezus, „kakor otroci, ne pojdete v nebeško kraljestvo!“*

7. *Učitelj brez vse vredne priprave po navadi pleve seje, in ne bo dobre pšenice žel. Dober učitelj vselej dobro premisli, kaj bo povedal; nabera rožic, koje bo sadil.*

8. *Sveta skrb učiteljev naj bo mladini glavo izjasniti, pa tudi požlahniti srce ter celo življenje svojih učencev po nauku in vzgledu Kristusovem uravnati ter njihovo pravo srečo na skalo sozidati. Učitelji, ki po drugej stezi učence vodijo, jim na pesek srečo stavijo. Taka šola in pa morska pena en mak velja. Vsa taka modrost in učenost je podobna koči na pesek pozidani. Priburijo vetrovi hudih dni, pridere ploha nesreče, hiša se podere in podsuje človeka nesrečnega, kajti nima pravega temelja — (Mat. 7. 24.), kojega ni in ga ne bode, razun onega, katerega je utemeljil Kristus.*

9. *Jedna beseda iz ust učitelja, ki sicer posvetno suknjo nosi, pa od cerkvenih reči pohvalno govori, več izda, kakor cela nedeljska govorica duhovskega učitelja. V takih letih omahljive mladosti je učitelju prav lahko mladenču z nekolikimi besedami sveto vero podreti, pa tudi tako globoko v srce vsaditi, da je nobena še tolika nevihta ne omaji.*

(Dalje sledi.)

O rabi navorja.

Prof. Fr. Hauptman.

(Dalje.)

Primeren uvod vtegne se blizu tako-le glasiti: kedar imamo vzdigati težka telesa, ali spuščati jih z višjega prostora na nižjega, ali kedar imamo zlagati tovore ali razkladati jih, ne moremo vsega opraviti s prostimi rokami, ker smo deloma preslabi, deloma pa bi prenašlo opešali. V takih položajih pomagamo si s posebnimi pripravami.

a) Če hočemo n. pr. težek kamen premakniti, porinemo močen lesen ali železen drog z ednim koncem pod kamen. Na to podložimo drog prav blizu kamna. (Nariši na desko.) Ko potem pritisnimo drog ob prostem koncu navzdol, na kvišku gre kamen (vzdiganje na vago).

Z drogom, ob katerem dela sila naših rok v neko mer, prenašamo to delo na kamen ter ga premikamo v ravno nasprotno mer.

b) Da plohi s podela (voza) ne padejo, porajtljujejo jih naši tesarji. Verigo, ki ima plohe k podelu držati, napnejo z rajtljem. Ko potegne delavec prosti konec rajtla k sebi, napne se veriga in pritisne plohe trdno k podelu.

Z rajtljem, ki ga sučemo v neko mer (n. pr. vodoravno), prouzročimo jak pritisek na plohe v mer, ki je navpična na prvo. Vsled tega se ne ruši medsebojno ravnotežje med plohi in podelom.

c) Brusne kamne gonimo z ного, pritiskajoči ob podnožnico dotičnega gonila. Podnožnica giblje se gor in dol, kamen pa se vrti okolo vodoravne osi.

Pritiskajoči ob brusovo podnožnico podeljujemo kamnu neko hitrost vrtenja in to v drugej meri, nego dela sila naše noge. Gonilo je sredstvo, s katerim gib jedne vrste (gib noge gor in dol) spreminjamo v gib druge vrste (vrtenje brusnega kamna).

Pri urah učini padajoča utež (ali raztezajoča se vzmet), da se vrti vse kolesje, da nihalo neprenehoma niha sem in tje ter da se kazalec z jednako-merno hitrostjo vrtita nad kazalom.

Ursko kolesje je tudi sredstvo, s katerim se gib edne vrste (padanje uteži ali raztezanje vzmeti) spreminja v gib druge vrste (nihanje nihala in vrtenje kazalcev).

Vsaka priprava, po kateri učinkuje delujoča sila na kako telo, katero leži izvan njene meri, imeauje se stroj. Drog, rajtelj, brusno gonilo, ursko kolesje so stroji.

Sè stroji vzdržujemo telesa v stanu pokoja ali pa jih spravljamo v stan giba. Temu početju upira se vsako telo vsled svoje vztrajnosti in ta upor se vselej pojavlja kakti sila. Upor telesa, na katero učinkujemo sè strojem, ime-nuje se navadno b r e m e. Stroj prenaša učinek delujoče sile na breme; breme pa je upor, ki ga ima zmagati delujoča sila s pomočjo stroja.

Silo in breme bodemo si pri sledečih poskusih predočevali z utežmi. Nazorno bi bilo, da se uteži, ki jih rabimo kot breme, po zunanosti (n. pr. barvi) razlikujejo od uteži, ki nam predstavljajo delujočo silo.

Vsaka negibka palica, ki se vrti okolo trdne osi, zove se navor (ali vzvod).

Na navorju nahaja se čvetero znamenitih točk: Težišče, vretišče in prijemališči sile in bremena.

Vrtišče deli navor na dva dela, ki se splošno zoveta rami navorja.

Sicer pa je rama pri ravnih navorjih razdalja od vretišča do prijemališča,*) in se meri vedno v tem smislu. Edna je rama sile, edna pa rama bremena.

Ako ste rami saksebi od vretišča, dvoramen je navor, ste-li pa rami obe na isti strani vretišča, ednoramen je. Vrh tega razločujemo po dolgosti ram, ednakoramne in raznoramne navorje. (Nahajajo pa se tudi navorji, kojih rami ste pošev druga proti drugi, tako da delate med seboj tumpast ali celo oster kot, n. pr. cepin, kljuka na vratih i. dr.)

Samo ob sebi se umeva, da se pri tem popisovanju kot nazorno sredstvo pravi navor postavi pred učence. Dovršivši popis nariši navor na desko.

III. Pripravljalni poskusi.

1. Denimo ednakomerni navor v stojalo, držoč ga tako, da ko ga spustimo, takoj mirno stoji.

V stanu ravnotežja zavzame navor vodoravno mer.

2. Nagnimo navor v stojalu, da stoji pošev. Spustivši ga vidimo, da niha gor in dol, kakor ursko nihalo sem in tje! Nihaji prihajajo manjši in manjši, na zadnje verne se navor v isto mer, v kateri je bil poprej (vodoravno).

Navor je v stanovitnem (stabilnem) ravnotežju.

Kakšna je toraj leža težišča do podporišča? Kako spoznamo po nihajih, ste-li ti dve točki druga prav blizu druge ali ne? (Odgovor: Bolj počasni, ko so nihaji, občutljiviši je navor. Razjasnil išči v učnih knjigah za više gimnazije ali drugod.)

3. Ob edni rami obesimo kako utež. Hoteč pasti potegne ona to ramo za seboj in navor zasuče se okolo svoje osi. Isto učini vsaka druga utež. Da preprečiš vrtenje, treba upreti se ti z roko. Večja ko je delujoča utež, večji mora biti tvoj upor.

Večja ko je delujoča sila, z večjo močjo teži ona vrteti navor.

4. Obesimo isto utež v različni razdalji od podporišča, n. pr. najprej v sredini, potem ob koncu rame. Zdaj zavrti se navor z dvakrat toliko močjo nego poprej. To zvmemo, ako vsakokrat preprečimo vrtenje z roko.

Sila v večji razdalji od podporišča vrti navor z večjo močjo, ali vrteča moč sile je tem večja, čim daljša je nje rama. Združena glasita se 3. in 4. izrek na kratko: Vrteča moč narašča, kakor naraščate delujoča sila in nje rama.

Opomba. Soditi moč vrtenja, ki jo na navorju prouzročuje kaka sila po pritisku, ki ga čutimo upirajoči se z roko, ni zanesljivo delo; kajti ako je razlika med vrtečimi močmi le majhna, lahko je kaj, da je ne občutimo. Tej nepriliki se sicer lahko ognemo, ako poskuse tako priredimo, da je ta razlika precej velika. Ali še druga je neprilika; postopanje ni nazorno. Kar čuti učitelj, ko izvršuje poskus, še ne čutijo učenci, in če se tudi ta ali oni učenec vdeleži poskusa, se vendar za vse druge učence nazornost nič ne pomnoži.

*) Strožje, obče veljavni pojem: Razdalja vretišča od meri, v katero deluje sila (ali pravokotnica od vretišča do meri, v katero deluje sila), zove se rama te sile.

Zanesljiveje nego z roko dá se vrteča moč določiti s protitežjem, ki dela ob navor vedno v isti razdalji od vrtilišča, najbolje ob njegovem koncu. K temu je treba posebne priprave, s katero se učinek protitežja prenaša na navor. Taka priprava je n. pr. škripec. Hočemo-li pa rabiti ga na tem mestu, moral se je p r e d navorjem obravnavati; sicer se greši proti pravilom metodike. Ako ga vendar rabimo molčé in „anticipando“, ne da poprej učence poučimo o njem, ni to strogo postopanje, ali velika nezgoda tudi ne. (Ednake nedoslednosti godé se na več mestih v prirodoslovju, najbolj očitno v kemiji.)

V knjigah se škripec obravnava zdaj za navorjem, zdaj p r e d navorjem. Meni bolj ugaja prva uredba, ki je tudi bolj običajna (ne da bi bila lažjejša ali pravilnejša) od druge. Zategadel pa se, hoteč strogo postopati, tudi škripeca posluževali ne bodemo, ampak neke druge priprave, koje glavni člen je prožno peró (vzmet).

Ta priprava je priprožna tehtnica. Bodoč da so se učenci z njo seznanili v poglavju o uporabi prožnosti, ne popisujem je, ampak samo povem njeno sedajno rabo. Postavimo jo pod edni konec mirujočega navorja, ter jo toliko podložimo, da se njena skledica navorja, ko je v vodoravni leži, ravno dotika.

Izvršujoči 3. in 4. poskus labko s tehtnico merimo, kolika je v posameznih slučajih vzbujena vrteča moč.

Ako nimaš prožne tehtnice, pomagaš si s tem, da pritrdiš na posebnem stojalu vzmet, ki si jo vtegneš sam zviti iz prožne žice. Postaviš pa jo tako, da seže navzdol viseča do konca vodoravnega navorja; ob tem koncu jo pripneš a paziš, da ostane navor še vedno v vodoravni leži. Utež, ki jo zdaj ob tej rami obesiš, teži vrteti navor in vzmet se nategne. Ako se je pod uplivom te uteži nategnila, recimo, za 2 cm, nategne se pod uplivom podvojene uteži za 4 cm itd. (Dalje sledi.)

— 206 —

Logika.

Spisal Dr. Josip Križan,
kr. gimnazijski profesor v Varaždinu.
(Dalje.)

§ 46. Medsebná razmera sôdov iste tvarině.

Da najdemo medsebno razmero sôdov iste tvarine, moramo jih glede njihove velikosti in kakovosti med soboj primerjati, ker sodi iste tvarine morajo se med seboj razlikovati z ozirom na svojo obliko, to je sè svojo velikostjo in kakovostjo, po tem namreč, ali imajo obliko *A*, ali *E*, ali *I*, ali *O*.

I. Subalternatio (področnost). Ako primerjamo sode iste tvarine, iste kakovosti in različne velikosti, tedaj se oni dele na:

$$\begin{array}{l} A \text{ in } I \\ a < b, \frac{1}{2}a < b \end{array} \quad \left\{ \begin{array}{l} E \text{ in } O \\ a < -b, \frac{1}{2}a < -b \end{array} \right.$$

Med sôdom *A* in *I*, kakor tudi med sôdom *E* in *O* obstoji razmera podredbe in sicer sta delna sôda *I* in *O* oběnim *A* in *E* podredjena. Delna sôda *I* in *O* ne zadržujeta ničesar, kar ne bi v oběnih sôdih *A* in *E* zadržano bilo, in zato veljate ti-le pravili:

a) Ako je občni sod istinit, istinit je tudi delni; narobe pa to pravilo ne velja. Tako n. pr. sledi iz istine, da vse rastline rasto, tudi istina, da nekatero rasto, ali iz istine, nekateri ljudje so bogati, ne sledi istina, vsi ljudje so bogati.

b) Ako je delni sod lažen, lažen je tudi občni; ali to pravilo ne velja narobe. Tako n. pr. iz laži, nekatero rastline so neorganične, sledi laž, vse rastline so neorganične. Iz laži pa, vsi ljudje so krepostni, ne sledi laž, ampak istina, nekateri ljudje so krepostni.

Omenjeno razmerje med sodi A in I , E in O imenuje se področnost (*subalternatio*).

II. *Contradictoria* (protislovnost.) Največa je ona nasprotnost, kedar imajo sodi različno kolikost in kakovost. Nasprotnost te vrsti pa obstoji med sodi:

$$\begin{array}{cc} A \text{ in } O & E \text{ in } I \\ a < b, \frac{1}{2}a < -b & a < -b, \frac{1}{2}a < b. \end{array}$$

Ta razmera sodov imenuje se protislovnost nasprotnost (*oppositio contradictoria*) in je taka, da oba soda ne moreta istodobno niti istinita, niti lažna biti, ampak dokler je eden istinit, je drugi lažen. Za to razmero velja tedaj pravilo: Iz istine ali laži A , sledi laž ali istina O , in iz istine ali laži O sledi laž ali istina A . Isto velja tudi za sod E in I . N. pr.: Istina: Vsi ljudje so umrjoči. Laž: Nekateri ljudje niso umrjoči. Laž: Vse ptice so pevke. Istina: Nekatero ptice niso pevke. Istina: Nekateri sesalci niso preživalci. Laž: Vsi sesalci so preživalci.

III. *Contraria* (protivnost). Ako primerjamo sode iste tvarine, iste kolikosti in različne kakovosti, tedaj se one delé na:

$$\begin{array}{cc} A \text{ in } E & I \text{ in } O \\ a < b, a < -b & \left\{ \begin{array}{l} \frac{1}{2}a < b, \\ \frac{1}{2}a < -b. \end{array} \right. \end{array}$$

Razmera med sodom A in E osniva se na tem, da isti predikat o istem subjektu ne izreka ob enem trditve in nekave. Oba tedaj nista istodobno istinita, ali moreta lažna biti. Ta razmera imenuje se razmera protivne (*conträr*) nasprotnosti, in pri tem velja pravilo: Iz istine A sledi laž E , in iz istine E sledi laž A . N. pr: Ako je istina, da so vse živali koristne, tedaj je laž, da vse živali niso koristne. Ako je istina, da vsi ljudje niso učeni, tedaj je laž, da so vsi ljudje učeni.

IV. *Subcontraria* (soprotivnost). Soda I in O sta v razmeri soprotivne nasprotnosti, ker sta v nasprotnosti med A in E zadržana. Ta nasprotnost ima posebne lastnosti, in sicer prvič lastnost soglasja, ker ako nekateri a so b , tedaj je tudi istina, da drugi nekateri a niso b . N. pr.: Nekateri trikotni so ravni in nekateri trikotni so neravni. Oba soda I in O moreta tedaj istinita biti ali ne oba lažna. Druga lastnost je ta, da se iz laži énega od sodov I ali O sklepa na istino drugega in sicer neposredno (*indirect*) in posredno. Iz soda I preide se namreč na sod E , in ta zadržuje sod O . Iz O preide se na A , in ta zadržuje sod I .

Omenjena razmera sodov predočuje se v logiki s tako imenovanim logičnim četvernikom.

Ta medsebnna razmera je za logiko velike važnosti, ker na njej osniva se nauk o sklepu.

§ 47. Istovrednost (aequipollentia) sôdov.

Istovredni so oni sodi, ki imajo isto pomembo, ako je tudi način, s katerim isto izrekajo, različen. Tako sta soda „ S je P “ in „ S ni non P “ istovredna, ker izrekata isto, dasi z različnim načinom. Prvi namreč pridaje subjektu trdivni predikat, drugi mu pa odreka ali neka protislovno sprotnost. N. pr.: Človek je umrjoče bitje, in človek ni neumrjoče bitje.

Istovredni so tedaj sodi:

S je P ;	S ni non P
S mogoče je P ;	S ni mogoče non P .
S mora biti P ;	S ne sme biti non P .

Istovredni so tedaj sodi:

S ni P ;	S je non P .
S ne more biti P ;	S mora biti non P .
S ne mora biti P ;	S more biti non P .

Ker se pogojni sodi, kakor nas § 39. uči, lahko premenjajo v brezpogojne, so istovredni tudi ti-le sodi:

$S < P$, to je: S je P .	$S \sim P$, to je: Ako je S , tedaj je P .
$S < \neg P$, to je: S ni P .	$S \sim \neg P$, to je: Ako je S , tedaj ni P .

Opazka. Sodi, ki ali v trdivnej ali v nikavnej obliki izrekajo zanikavo, zovejo se brezkončni (*infinita*), ker združujejo subjekt z neomenjenim predikatom, ali nedoločeni (*indefinita*), ker oni ne določujejo subjekta.

Ne istovredni sodi zovejo se različni (*judicia diversa*), in ta različnost je ali popolna ali posamezna. Posamezno različni sodi zovejo se podobni (*judicia cognata, similia*), ker oni imajo ali v tvarini ali v obliki nekaj skupnega.

Sodi, ki o istem subjektu nekaj izrekajo, pa se ne uničujejo, zovejo se soglasni ali skladni (*judicia consonantia*). N. pr.: Cerkev je velika, in cerkev je lepa. Lilija je bela, in lilija je dišeča.

Društvena poročila.

Razbor, 10. maja. Kakor zadnjič naznanjeno, imelo bi se dne 6. maja v prostorih Celjske okoliške šole zborovanje celjskega učiteljskega društva vršiti. To se je res zgodilo. Pričakovali smo splošne vdeležbe in nismo se varali. Naj bi pač gg. souidi vedno tako vneti ostali ter k zboro-

vanjem redno dohajali, ovim pa, ki se nas če tudi kot tovarši in udje pa vendar izogibajo, naj bi se srce otajalo ter naj bi nam prihodnjič v vzajemno sodelovanje bratovsko roko podali.

Gospod predsednik točno ob 11. uri dop. z prijaznim nagovorom zborovanje otvori. Predstavi nam tudi dva novo pristopivša uda, namreč: g. F. Gostinčar-ja in g. J. Štukl-na.

Ker je v Celju z 1. majnikom novoimenovani gospod c. kr. okrajni glavar svoje delovanje pričel, voli se izmed navzočih poseben odsek, da se v imenu celega društva pokloni. Radi tega se zborovanje na pol ure pretrga.

Po zopetnem snidenju o $\frac{1}{2}$ 12. uri preide se k dnevnomu redu. Prebere se zapisnik zadnjega zborovanja in odobri.

Na tem mestu bodi mi dovoljeno nekaj omeniti v dopolnilo zadnjega poročila. V zborovanju 1. aprila naznanil je predsednik g. Lopan v ogovoru, da nam je nemila smrt g. Vučnika, enega za naše društvo zelo zasluženega uda in sotrudnika pobrala. Vsi navzoči svoje sočutje z vstajenjem s sedežev naznijo. Gospod govornik naznanja ob enem, da se je nepozabljivemu pokonjniku od celjskega učit. društva venec na rakev položil.

Popraviti mi je tudi vrinjeno pomoto glede dopisovalca „Učitelj. tovarišu“, katerim je bil gospod Kocbek iz Žavca a ne gospod Ogorelec voljen.

Po tem stvarnem popravku mi je poročati, o prečitaniu dopisov, od katerih pa nobeden posebne važnosti ni imel. Na to sledilo je poročilo pregledovalcev računa za minulo upravno leto. Vidi se, da se je ovo z malim primanjkljajem končalo. Drugo vse v redu. Pa tudi deficit se bode zgubil, ako bodo društveniki društvenino redno plačevali.

Za tem prišlo je poročilo o peticiji tolminskega učitelj. društva na vrsto. Gosp. Kranjc v prav dobrem govoru živo predočuje žalostne razmere, v kojih se učiteljstvo v nekaterih krajih nahaja, ter konča govor v predlogu, naj bi se trideset let službajočim učiteljem cela vpokojnina izplačevala ter da bi tudi otroci po prerano zamrlim očetu učitelju uživali do neke dobe pa po svojem številu n. pr. eden otrok $\frac{1}{5}$ od penzije, dva otroka $\frac{2}{6}$, trije otroci $\frac{3}{7}$, štirje $\frac{4}{8}$ itd.

Jako živahne debate, katere se je koncem govora vnela, vdeležili so se posebno: g. Brezovnik, g. Rupnik, g. Kocuvan, g. Lopan, g. Jarc, g. Kodermann. Izmed stavljenih predlogov se sprejme Brezovnikov, namreč, peticiji naj se še pristavi, da se v prihodnje tudi prvi dve leti pred izpitom učit. sposobnosti penziji službajočim vštevajo. Da bode tol. učit. društvo svojo prošnjo zdatno podpiralo, kakor tudi, da ni le samo naše društvo v sodelovanje pozvano, se jemlje kot samo na sebi umevno. Upati je toraj, da bodo še druga učit. društva z svojimi dobro podprtimi nazori priskočili, ker ni dozdevno, da bi se v državnem zboru in drugih merodajnih krogih na glas enega ali dveh učit. društev oziralo.

Temu sledi jako instruktivni govor gosp. J. Rupnika o vzrejanju drevesc do presajanja na določeni kraj in kako lahko šol. vrt za povzdigo sadjejeje veliko pripomore.

Čeravno se je govorilo o splošno znanem predmetu, vendar je govornik vedel deloma z iz lastne skušnje vzetimi, deloma v vinorejski šoli v Mariboru pridobljenimi podatki svoj govor zanimivo razvijati, kar je občna pozornost i debata poslušajočih kazala.

Učni poskus g. Brezovnika moral je zaradi poznega časa izostati. Pride pa prihodnjič ra vrsto. Itak bode tudi g. J. Rupnik o požlahnenju trt eno povedal. Toraj tovarši, da se 10. junija v obilici udeležimo zbo

rovanja. Nadjamo se tudi, da bodo gg tovariši iz laškega okraja, ki še niso udje, prihodnjč družtvu pristopili, stari udje pa se tudi kaj videti dali. Sloga jači!

J. B.

Iz Slivnice pri Celju. Učiteljsko društvo šmarijskega in rogaškega okraja je imelo prvo letošnje zborovanje dne 1. aprila v Šmarju. Zbranih je bilo 16 udov; kot nova uda sta pristopila k družtvu gg. Ivan Žolnir, učitelj vri sv. Petru na medvedovem selu in Franc Ferline, podučitelj v Šmarju. Zborovanje se je pričelo ob 11. uri predpoludne in je trajalo do $\frac{1}{2}$ 2 popoludne.

Na vspredu sta bila dva govora. Prvi govori g. Ivan Debelak „o lokaciji v narodni šoli“. Priporočuje lokacijo po šolskih naznanilih in po sedežih, češ, da je lokacija pripravna mera zmožnosti in napredovanja učencev, da spodbuja k marljivosti in goji dostojno samočutje.

Debata o tem predmetu je bila zelo živahna. Po večkrat so se oglasili k besedi gg. Jurkovič, Blenk, Šumer, Strmšek, Jože Kotnik, Žolnir, Večaj in Šetinc. G. Blenk govori v obče proti lokaciji naštevajoč razne vzroke, a zagovarja lokacijo po sedežih. G. Jože Kotnik pobija to mnenje in je za to, naj se zaradi enakomernega napredka slabejši učenci družijo z boljšimi. Zbor se izreče proti lokaciji po naznanilih in sedežih, a odobri sledečo tezo: „Vsak učitelj naj ima za se privatno lokacijo po obnašanju, marljivosti in napredku učencev; gledé sedenja pa se naj lokuje tako, kakor donašajo šolske okoljščine. O drugem predmetu: „Učiteljska pripravništva — učiteljski zbori“, govori g. Vekoslav Strmšek. Poročevalec označi življenje učiteljskega pripravnika in mladega učiteja, pové nekaj skušenj iz svojega učiteljevanja, kaže v kakšnem nasprotju je dostikrat delovanje v šoli in javnem življenju z ideali, ki jih goji za svoj poklic navdušen učiteljski pripravnik in povdarjajoč potrebo daljnega izobraženja izreče željo, naj bodo učiteljski zbori učiteljem tó, kar so pripravnikom učiteljska pripravništva. Debate se vdeležijo gospodje: Debelak, Šetinc, Jože Kotnik in Šumer. — Poročilo blagajnikovo in tajnikovo se vzame na znanje in po nasvetu g. Blenka se sklene, da vsak ud letošnje leto plača 50 kr. društvenine. V novi odbor so voljeni gg.: F. Jurkovič, predsednik, E. Blenk, namestnik, M. Šumer, blagajnik in arhivar, F. Šetinc in J. Debelak, zapisnikarja, S. Sirk in F. Vezjak, odbornika. Za tekoče leto si društvo naroči tri liste: „Popotnik“, „Päd. Zeitschrift“ in „Vrtec“; ostane tudi kot ud pri „Matici Slovenski.“

F. Šetinc.

Sv. Marjeta niže Ptuja, 13. maja 1886. Naše učiteljsko društvo priredilo je dné 5. t. m. napovedan izlet na Ptujsko goro. Čeravno je tiste dni mrzli sever močno bril in mnogim pogum vzela, zbralo se je vendar tamkaj precejšnje število društvenikov, katerim so že od daleč vihrajoče slovenske in cesarske zastave kazale cilj potovanja.

Pozdravljeni od tamošnjih tovarišev, podali smo se k sv. maši, katero je služil č. g. župnik Antolič. Gospod Serajnik je vodil petje, ki se je dobro obneslo. Po sv. maši smo se zbrali v šolskem poslopju, katero je bilo, osobito soba II. razreda izborno okinčana.

Pri vstopu smo bili iznenadeni sé šopki iz nježnih rok. Jako razveselil nas je prihod našega dragega „Popotnikovega“ vrednika iz Maribora. Pozdravili smo ga srčno.

Ob 11. uri otvori g. predsednik Žiher zborovanje, pozdravljajoč vse navzoče, osobito g. poštarja Koser-ja, uda okr. šolsk. sveta. Po prečitanju in odobrenju zapisnika in dopisov, predaval je g. Porekar o telovadbi po vojaških načelih.

V uvodu govoril je o telovadbi sploh ter omenil razmere na naših ljudskih šolah. povdarjajoč posebno vrednost za višjo stopnjo vojaške telovadbe, katera ima tudi vrednost za poznejše življenje. On priporoča redne vaje, ki so se na marsikaterih šolah že udomačile in pojasnuje nekatere primerne vaje s svinčenimi vojaki na mizi, a ker je gibanje teh bilo zelo počasno. izbral si je nekatere tovarišev vojake, s katerimi je spretno pokazal, da so vaje proste in zelo primerne. Konečno nasvetuje tovarišem vojakom in nevojakom v pripomoček in pojasnilo vojaške telovadbe sledeče knjižice:

1. Das militärische Exerzieren in den Volks- und Bürgerschulen Oesterreichs bei Buchholz & Diebel in Troppau. (20 kr.)

2. Die Ordnungsübungen für Knaben nach dem Exerzier-Reglement von Breitenhuber & Heuter, Pichler'scher Verlag, Wien. (40 kr.)

3. Die militärischen Ordnungs- und Freiübungen von Franz Mohaupt. Verlag Tempsky, Prag. (36 kr.) Gospod predsednik se govorniku za zanimivo predavanje srčno zahvali.

Na to nastopi g. nadučitelj Serajnik ter govori o petju v ljudski šoli. V začetku svojega govora razjasni nam splošna pravila o petju, v katerem imamo pravo sredstvo, da izobrazimo mladini fantazijo in srce, okus in mišljenje njeno. Ta pouk, ako se dobro uporabi, blaži človeka še dolgo po šolskih letih. Govornik povdarja, da to le najbolj zamorejo narodne pesni in narodni napevi, ker ti vzbujajo plemenite čute, oživljajo čut verski in domoljubni. Ako hočemo to doseči, moramo tedaj take pesni izbirati, katere bodo učenci še po izstopu iz šole radi popevali. Ker pa še nam vedno primerne zbirke enakih pesni manjka, hoče g. predavatelj za učiteljev „Popotniku“ napeve sé številkami priobčevati ker sekirice preveč stanejo. Tukaj vplete predavatelj sistemo petja po številkah, katero za učitelje zelo, a za (mladino) učence manje priporoča.

Po tem zelo jasnem predavanju vnela se je živahna debata za petje po sekiricah in za petje po številkah. ki se je končala s tem, da bode g. predavatelj o petju in njegovih metodah še več poročal. Gosp. nadučitelj Šijanec priporoča „Pesmaričico po številkah“, ki jo je séstavil gosp. Anton Förster v Ljubljani. Dobi se pri Milicu po 15 kr.

Gospod predsednik s vsemi navzočimi se g. Serajniku za obširno predavanje srčno zahvali. Prihodnje zborovanje, pri katerem se bodo tudi konferenčna vprašanja pretresovala bode meseca julija. Gosp. predsednik se h koncu častitemu učiteljstvu Ptujске gore za prelepo okinčanje šole v imenu vseh presrčno zahvali.

Po zborovanju smo si pogledali spet prelepo okolico in se podali k obedu, ki je bil pri g. Jagodiču. Veseli smo se radovali s precejšnjim številom čast. gostov, ki so nas počastili od blizu in daleč. Med obedom izprožil, je prvo napitnico g. predsednik Žiher in zaklical Njih Veličanstvu presvitlemu cesarju Francu Jožefu I., kot pokrovitelju šolskih postav „trikratni živio“. Vsi navzoči so to storili in peli stojé z dobro ubrano godbo cesarsko pesem. Zatem se je vrstila napitnica za napitnico in konečno je mnogo navzočih gospodičin in gospej prouzročilo še veseli ples, med katerim se je prečital šaljiv brzovav gosp. Kovačiča iz Ljutomer, pozdrav gospoda Arnharta iz Dunaja in od drugih prijateljev.

Tako smo pri gospodu Jagodiču dobro postreženi veseli končali letošnji izlet. zahvaljujoč se vsem, ki so se nas spomnili. T. W.

Od Save. Učiteljsko društvo za breški okraj si je bilo letos 6. dan maja izvolilo za izlet v Pišcece. Ukrenile so se potrebne priprave, le vreme je 6. dan maja bilo zjutraj slabo, ter malo dobrega obetalo. Vkljub temu zbralo se je 15 udov.

Kakor določeno, podali smo se v šolsko sobo II razreda, ki je bila primerno lepo okinčana za ta dan.

Načelnik. G. Vodušek, otvori zborovanje ob 11. uri s presrčnim pozdravom na vse ude. Gosta, g. Šulmana, nadučitelja v Podčetrtku, nam posebej predstavi. Potem predstavi nova souda g. Toneta Skarlovnika, učitelja v Blanci in g. Kokota mlaj. iz Sevnice. Zapisnik zadnje seje se prebere in brez ugovora odobri.

Na to nastopi načelnik, ter razklada v kratkih potezah, kako naj učitelj narodno omiko povspesuje. V uvodu tega govora omenja, da se dandanes veliko govori in piše o šolskih rečeh. Mesto dolgega pregovarjanja o manj važnih rečeh bi bilo bolje, da bi se resno obravnavalo in reševalo, kako bi ljudska šola postala v istini podlaga ljudskemu izobraževanju. Dalje, da so naše šole v obče bolj učilnice, nego odgojevalnice, šola pa mora otroke vzgojevati v prave in cele ljudi. V to svrho naj bodo naše šole odgojevalnice, v katerih se vzrejajo trdni značaji, ki so prava podlaga narodnemu blagostanju. V drugi vrsti pa naj bodo naše šole tako urejene, da bode ves poduk na deželi jemal ozir na kmetijske in obrtnijske potrebe.

Vsled rešitve druge točke postala je zelo živahna debata, katere so se skoraj vsi udje udeležili. Enoglasno se je zato tudi nasvet g. Morica sprejel: „Učit. društvo breš. okraja javi, da je gradivo, katero imajo vsi šolski vodje po okr. šolskih svetih breškega okr. glav. preobširno. Zategadelj naj se izvolijo izmed navzočimi taki, ki bi dobro premišljene predloge glede novih učit. načrtov stalnemu odboru stavili.“

Izvolijo se sledeči gospodje: F. Kramer za eno-, Kokot za dvo-, Vodušek za tri-, Skubic in Moric za štirirazrednice.

Ob 1/2 2. uri popoldau sklene načelnik zborovanje. Po zborovanju ogledali smo si lepo okolico med krasnimi vinskimi goricami. Obed imeli smo pa pri obče spoštovanem nam dragem tovarišu, gospodu nadučitelju Kokotu.

Med obedom so se pod verlim pevovodjem g. Moricem pevale prav navdušene pesni in napivalo prijateljsko na vse strani. Vsak se je čutil srečnega, da je mogel nekaj časa ostati v krogu svojih sotrudnikov. Le prehitro je pretekel čas v gostoljubni hiši! G. Kokotu pa in njegovim blagi soprogi bodi najtoplejša zahvala za njiju veliki trud in požrtvovalnost.

S Primorskega. (Učiteljsko zborovanje.) Dragi „Popotnik“ sprejmi danes v svoje predale tudi poročilo o velikem zboru učiteljskega društva za sežanski okraj, ki se je po v cenjenem listu uže naznačenem dnevnem redu vršil dne 6. maja t. l. na Nabrežini. Po jako umestnem in s pohvalo sprejetem ogovoru čast. gosp. predsednika Antona Benigarja, višega učitelja Tomajskega, prečital je gosp. tajnik A. Kosovel natančno sestavljen zapisnik zadnjega učiteljskega zborovanja, ki se je tudi verifikoval. Društvenemu letnemu poročilu tajnikovem sledila je korenita razprava „o petju v narodni šoli.“

Iz te v resnici dobro sestavljene razprave, katero naj gosp. Anton Koršič kakemu šolskemu listu odda, smo se prav veliko naučili. Pokazal nam je lepo pot, po katerej naj učitelj pri tem pouku postopa, da dospé do zaželjenega cilja. Razprava bila je s pohvalo sprejeta.

Poročilo blagajnikovo nam je zeló ugajalo, kajti vidi se iz njega, da društvo ne napreduje samo duševno ampak tudi gmotno, ker se lahko potolče ob žep in „zažvencalo bo.“ Pevovodja in knjižničar sta nam pa vsak svoje povedala, prvi da ima društvo precej muzikalij in da si jih

še nekaj nakupi a drugi pa našteje knjige — Tem poročilom sledela je rezka se soljo in poprom. s trnjem in osatom kakor tudi z dovtipi pomešana ironično sarkastična razprava o „oslu“. Dovolj smeha se je čulo in tudi zadovoljnih obrazov videlo mej razpravo in pri volitvi treh pregledovalcev računov. Temu sledila je volitev društvenega vodstva. V odbor bili so voljeni: A. Benigar. Tomaj; J. Hrovatin in M. Kante, Sežana; A. Koršič. Stijak. A. Kosovel, Duhovlje; S. Sila. Povir in Fr. Tomič. Nabrežina. Odbor se je precej konstitoval in je bil voljen predsednikom: Benigar, podpredsednikom: Koršič, blagajnikom: Hrovatin, tajnikoma: Kante. Sila, pevovodjem: Kosovel in odbornikom: Tomsič.

Prihodnje zborovanje društva bode v Komnu. Po raznih nasvetih, mej katerimi sta se z veseljem sprejela ta, da se pooblasti odbor, da sestavi peticijo na deželni odbor za vzboljšanje učiteljskih plač in spreminitev nekaterih paragrafov dež. šolsk. zakona in pa da se vloži društveni denar v poštno hranilnico, je vrli predsednik g. Anton Benigar zaključil zborovanje. Bog daj in sreča junaška, da bi se prekornemu društvu oklenili vsi učitelji okraja in prijatelji učiteljstva ter skupno in združeni delovali v prospah in prosvetovanje narodnega šolstva na Sežansčini.

— n —

Dopisi.

Kranjsko, sredi maja. V zadnjem svojem dopisu izrazil sem nado, da vam maja meseca morda morem poročati kaj veselega. Nisem se varal.

Začetkom „radosnega“ maja osnovalo se je v Krškem (Gurkfeld) novo učiteljsko društvo, katero so krstili „Pedagogičsko društvo“. Novej tej družbi predseduje Vašega lista dobroznani sodelavec, gosp. F. Gaberšek, nadučitelj čveterorazrednice Krške. Mi društvu želimo krepki razcvit ter plodonosno delovanje. Dobro je, da se je učiteljstvo ob periferiji jelo gibati, osredje itak ni kaj preveč upljivajoče na učiteljstvo po deželi.

Poslednje dni izšlo je v znanej zalogi ljudske „Ig. Kleinmeyer & Ferd. Bamberg v prekrasnej opravi delo, ki mora vsakega slovenskega učitelja posebno zanimati, ker je prirejeno po učitelju — tovarišu, ki uže dalje časa slovi radi lepih svojih pesniških proizvodov. G. Anton Funtek, sedaj učitelj v št. Vidu pri Zatičini, je dovršeno preložil slavnoznanu Baumbachov „Zlatorog“ ter slovenske slovesnosti s to prestavo podal jedno najdragocenejših pesniških umotvorov. — Gg. kolegom, ki prebirajo „Lj. Zvon“ in „Kres“, uže gotovo imé Funtekovo ni neznanu. Slednji čas svoje pesni — večinoma lirične — prijavlja s polnim in pravim imenom, s prva pa jih je objavljajal pod šifro: — b —.

Mimo Funteka še dva gospoda tovariša javno pesnikujeta, namreč g. Jos. Kostanjevec, učitelj v Trnovem pri Il. Bistrici ter g. A. I. Pin, učitelj v Polhovem Gradcu.

Slovenska šolska družba „Sv. Cirila in Metoda“ dobro napreduje, a sigurno bi uspevala še bolj, ako bi osrednji odbor po slov. novinah češče poročal o njenem delovanju, napredku, denarnem stanju i. dr. Le glejmo kako dela v tej zadevi nemški „šilverein“. Od nesprotnikov se učimo!

Bruno.

Iz Trsta. († Janko Košuta.) Roka se mi trese, dragi „Popotnik“ srce mi toguje nad preveliko zgubo moža — učitelja prerano umrlega g. Janko Košuta, učitelja na c. kr. nemškej deškej šoli v Trstu. Komaj 30 let star, trudivši se nad osem let na šolskem in narodnem polju

vzdihnil je svojo plemenito dušo v svojej rojstnej hiši doma v Križu pri Trstu. V četrtek, t. j. 14. t. m. bil je pokojnika veličasten pogreb, h kojemu so došli skoro vsi kolegi iz c. kr. nemške šole s ravnateljem na čelu, vsi učitelji iz okolice, deputaciji „delalskega podpornega društva“ s predsednikom, in „Tržaškega Sokola“. Delalsko podporno društvo položilo na je krsto krasen venec z trakovi v nár. barvah z napisom: „Delalsko podporno društvo — Svojemu prvemu pevovodju“, učitelji kolegi pa položili so dva venca s črnimi trakovi. Mej pogrebci bili so razun mnogo domačih okoličanov in šolske mladine tudi odlični gospodje iz Trsta. Pri sv. maši peli so učitelji iz okolice črno mašo Riharjevo pod vodstvom znanega tenorista učitelja Peliconna, na grobu pa: „Blagor mu“ tako ginljivo in izborno, da je rosilo marsikoje oko. Užival si dragi Ivane spoštovanje in zaupanje na svetu pri svojih predstojnikih kakor tudi pri domačem ljudstvu, katero te je pri odločnih momentih poslušalo. Bodi Ti zemljica lahka!

Bogdan Franjeb.

Novice in razne stvari.

[Delegatom za IV. štaj. dež. učiteljski zbor], ki se bode v letošnjih počitnicah v Gradec sklical, voljeni so iz Spodnje Štajerskega tile gospodje: Iz Celje (mesto) Bobizut Jože; iz Maribora (mesto) Sedlaczek Alois in Schmidl Karl. Iz okrajev: Brežice Mesiček Jože; Celje Brozovnik Tone; Gornjigrad Žolgar Fran; Gornja Radgona Erženjak Simon; Konjice Dobnik Jože; Kozje Schulmann Jože; Laško Kropelj Blaže; Št. Lenart Moher Jože; Ljutomer Cvahte Simon; Marenberg Mejvošek Konrad; Maribor (okolica) Nerat Miha in Fran Praprotnik. Ormuž Ravšl Ferd.; Ptuj Robič Janko in Zadravec Franc; Rogatec Orač Rok.; Sevnica Dernač Tomaž; Slov. Bistrica Kristl Jan; Slov. Gradec Barle Jože; Šmarje Jurkovič Franc; Šostanj Kunstič Tomaž; Vransko Meglič Simon. — Imenik ostalih udov tega dež. uč. zbora objavimo prihodnjč.

Vabilo. Učiteljsko društvo za mariborsko okolico priredi po sklepu v slednji svoji seji na 10. dan junija izlet v Ruše na koroški železnici in vabi s tem tako svoje č. ude in sosedne gg. tovariše kakor tudi vse šolske prijatelje k prav obilni udeležbi. Pri zborovanju, katero se prične točno ob 11 dopoldne, bode domači nadučitelj gosp. E. Leske razpravljaj o ruški kroniki. Po zborovanju skupen obed v Jakop-ovi gostilnici. Pred zborovanjem bodo se ogledale glažutè in tovarnica za žeplenke.

Odbor.

Vabilo. Celjsko učiteljsko društvo ima v četrtek 10. junija t. l. ob 11. uri dopoludne v celjski okoliški šoli svoj reden mesečen zbor. Dnevni red: a) Odobrenje zapisnika; b) dopisi in naznanila predsedništva; c) učni poskus iz somatologije, por. g. A. Brezovnik; d) trtoreja s posebnim ozirom na poletno cepljenje, por. g. Iv. Rupnik; e) pogovor o knjigah za šolske knjižnice; f) predlogi. Da se p. n. društveniki zopet v obilnem številu zberó, prosi najuljudneje

Odbor.

Vabilo. Savinjsko učiteljsko društvo priredi v dan 10. junija t. l. svoje redno zborovanje ob 2. uri popoldne v šolskem poslopju na Polzeli. Vspored: 1. Zapisnik. 2. Praktičen poskus v bučelarstvu. (Gosp. Farčnik.) 3. Razgovor o učnej tvarini iz realij določenej v okr. uč. konf. p. l. 4. Vplačevanje letnine. 5. Nasveti. K mnogobrojnej vdeležitvi vabi najuljudneje

odbor.